

АННОТАЦИЯ
диссертационной работы Бутовой Елены Валерьевны
на тему: «Педагогические условия формирования социальной
компетентности студентов творческих специальностей»

Актуальность исследования. В условиях современного Казахстана актуализируется задача формирования личности конкурентоспособного специалиста-гражданина, готового к творческой активности, способного к успешной социализации и плодотворной работе на благо общества. В этой связи возрастает роль молодежи в социальном обустройстве общества, как главного проводника и носителя всех видов инновационных ресурсов и технологий, субъекта социальных перемен.

Творческая молодежь Казахстана обладает колоссальным потенциалом, ее включение в механизм индустриально-инновационных и общественных преобразований способно дать мощный импульс развитию социума. Такие уникальные способности творческой молодежи как неординарное мышление, умение проявлять способность к созиданию через профессиональную деятельность при наличии ярко выраженных социальных ориентиров способны вывести общественно-экономические отношения на принципиально новый уровень.

Представители искусства на протяжении всей истории человечества являлись и являются проводниками общественно-значимых ориентиров и передовых идей. Ни один общественный институт не в состоянии сравниться с искусством по силе воздействия на общественное сознание. Уникальное свойство искусства - способность создавать и трансформировать общественные ценности, жизненные ориентиры, господствующие в обществе. Поэтому потенциал творческой молодежи Казахстана должен быть как можно более полно использован в решении задач инновационно-индустриального развития.

Однако, для этого необходимо обеспечение успешной социализации творческой молодежи, укоренение социализационных траекторий в систему ценностей студентов творческих специальностей, развитие творческой активности, мотивированной на общественно-значимую деятельность. В силу своих нейрофизиологических, личностных и психосоциальных особенностей, творческая личность нуждается в интенсивном и целенаправленном формировании социальной компетентности, причем период максимальной эффективности данного процесса совпадает с процессом приобретения навыков профессиональной деятельности.

Социальная компетентность студентов творческих специальностей не является гарантированно приобретаемым качеством в процессе развития личности, а требует приложения особых усилий по ее формированию до должного уровня, обеспечивающего нормальное взаимодействие творческой личности и общества. В то же время, студенты творческих специальностей в области личностного развития предоставлены сами себе, социальное

воздействие практически всегда оказывает достаточно непредсказуемый и стойкий эффект на внутреннюю систему социальных установок, формирующуюся через призму переживаний и творческой адаптации.

Как показывает практика, большая часть талантливой творческой молодежи испытывает значительные трудности с профессиональной послевузовской, а значит и социальной адаптацией, в силу слабой социальной мотивации, неумения контактировать с общественной средой в процессе профессиональной деятельности. Причиной аполитичности, слабой психологической готовности студентов творческих специальностей к социальному взаимодействию является отсутствие целенаправленного и контролируемого процесса формирования социальной компетентности в отечественных вузах.

Будущие деятели искусства, как правило, не идентифицируют свое социальное и профессиональное будущее с приобретением навыков социализации. Поэтому деятелям искусства приходится сталкиваться с трудностями в процессе приобретения профессионального и жизненного опыта, связанными не столько с социальными механизмами, действующими в обществе, сколько с собственным непониманием и неприятием этих механизмов, что выражается в низком изначальном уровне сформированности социальной компетентности.

В процессе осуществления социальных коммуникаций студенты творческих специальностей, зачастую, несут в себе огромный заряд собственного творческого мироощущения и способны захватить внимание окружающих и даже подвергнуть переоценке их взгляды и ценности. На наш взгляд, студенты творческих специальностей должны осознавать не только те ограничения, но и те возможности, которые дает социум для гармоничного существования. Социальные связи на фоне творческого процесса должны быть двусторонними и конструктивными.

Поэтому, целью формирования социальной компетентности студентов творческих специальностей является развитие осознанных навыков общения в обществе, всесторонней жизненной позиции, в том числе и определения своего места в системе социальных отношений, позиционирование творческого потенциала относительно материальных и духовных ценностей.

В настоящее время имеются достижения разных областей научного знания, позволяющие с учетом новых положений, выводов исследовать многоаспектность проблемы формирования социальной компетентности студентов творческих специальностей.

Компетентностный подход к организации учебного процесса нашел отражение в работах ведущих социологов Дж. Равена, А.В. Спирина, В.Д. Шадрикова, А.В. Хуторского, В.А. Сластенина, У.Б. Жексенбаевой и др.

Многообразие подходов к трактовке понятий «компетентность», «компетенция», «социальная компетентность» отражено в трудах таких известных специалистов в области социальной педагогики как И.А.Зимняя, Л.П. Клобукова, Н.Н. Беденко, М.А. Абсатова и др.

Проблемы социализации, социального воспитания студенческой молодежи, в том числе и творческой, нашла отражение в работах ведущих педагогов-психологов и социологов Х. Стивенса, И. Польстера, И. Ильинского, А.В. Мудрика, О.П. Кракаускене, Б.М. Бекмухамедова, С.Д. Смирнова, М.М. Семаго, Ж.И. Намазбаевой, А.Н. Тесленко, С.Ж. Туркпеновой, З.У. Кенесарина, Е.З. Батталханова, Ш.Ж. Колумбаевой, Г.К. Нургалиевой, Р.Б. Шиндауловой, Н.Б. Жиенбаевой, К.У. Биекенова.

Психолого-педагогические основы формирования компетентных специалистов (педагогов, инженеров, военных, переводчиков) исследованы рядом ученых, таких как Л.Ф. Бурлачук, Л.И. Колесникова, Б.М. Бекмухамедов, Г.М. Касимова и др.

Многообразие научно-педагогических аспектов методической подготовки специалистов творческих специальностей исследовалось группой ученых, таких как Т. Любарт, М.С. Старчеус, Р.Б. Шиндаулова, У.М. Абдигапбарова, Р.Р. Джердималиева, А.К. Сатова, А.Ж. Калиева, которыми был выявлен ряд особенностей в организации целостного педагогического процесса студентов творческих специальностей, являющихся следствием психосоциальных особенностей творческого «Я» и спецификой развития творческого мышления, как доминирующего фактора развития личности.

В современных психолого-педагогических исследованиях накоплен значительный материал, раскрывающий проблемы социализации студенческой молодежи, различные подходы, трактовки ведущих дефиниций компетентностного подхода, профессиональной подготовки специалистов как социально активных граждан, патриотов. Но в данном контексте, в основном, исследуются студенты нетворческих специальностей, а проблема формирования социальной компетентности у студентов творческих специальностей изучена недостаточно: не определены сущностные характеристики данного психолого-педагогического явления, не раскрыта специфика формирования социальной компетентности у студентов творческих специальностей.

В связи с этим, в практике подготовки студентов в высших учебных заведениях, готовящих специалистов для сферы искусства, сложились противоречия между:

- возросшей необходимостью подготовки будущих творческих работников с высоким уровнем социальной компетентности и отсутствием системного подхода к целенаправленному формированию социальной компетентности студентов творческих специальностей в вузах;
- необходимостью в организации целенаправленного процесса формирования социальной компетентности студентов творческих специальностей в вузах и недостаточной разработанностью научного и теоретико-методического обеспечения.

Таким образом, социально-педагогическая актуальность и значимость, недостаточная разработанность данной проблемы, сложность ее практического решения в условиях подготовки творческих специалистов в вузе обусловили выбор темы диссертационного исследования

«Педагогические условия формирования социальной компетентности студентов творческих специальностей».

Цель исследования: теоретическое обоснование социальной компетентности студентов творческих специальностей и методическое обеспечение ее формирования в условиях педагогического процесса вуза.

Объект исследования: целостный педагогический процесс в высших учебных заведениях, подготавливающих будущих деятелей сферы искусства.

Предмет исследования: формирование социальной компетентности студентов творческих специальностей с учетом педагогических условий в целостном педагогическом процессе.

Гипотеза исследования: Формирование социальной компетентности студентов творческих специальностей будет эффективным, если в педагогическом процессе вуза обеспечена мотивация к социально-значимой деятельности, опирающаяся на творческую доминанту; реализована профессионально-творческая активность на основе междисциплинарного подхода с учетом особенностей личности студентов творческих специальностей; студенты творческих специальностей включены в деятельность, адекватную своей будущей профессии, то созданная благоприятная образовательная, воспитательно-творческая, эмоциональная среда будет способствовать поэтапному формированию компонентов социальной компетентности студентов творческих специальностей.

Задачи исследования:

1. обосновать понятие «социальная компетентность студентов творческих специальностей» и дать его структурно-содержательную характеристику;
2. разработать комплексную модель формирования социальной компетентности студентов творческих специальностей в педагогическом процессе вуза;
3. разработать методику формирования социальной компетентности студентов творческих специальностей и проверить ее эффективность в опытно-экспериментальной работе;
4. определить педагогические условия формирования социальной компетентности студентов творческих специальностей в целостном педагогическом процессе вуза.

Методы исследования:

1. Общенаучные – анализ и обобщение литературы, классификация, моделирование, мысленный эксперимент, контент-анализ, теоретический анализ и синтез педагогических явлений, теоретическое обоснование.
2. Научно-эмпирические – наблюдение, тестирование, анкетирование, беседа, изучение продуктов творческой деятельности студентов, педагогический эксперимент, методы математической статистики, а также специализированные методы психологического анализа с использованием тестирования.

Научная новизна исследования состоит в том, что:

- раскрыта сущность социальной компетентности студентов творческих специальностей и дано ее определение;
- разработана структурно-содержательная характеристика социальной компетентности студентов творческих специальностей, критерии, показатели и уровни ее сформированности;
- спроектирована комплексная модель формирования социальной компетентности студентов творческих специальностей в педагогическом процессе вуза;
- обоснована методика формирования социальной компетентности студентов творческих специальностей в условиях вуза.

Положения, выносимые на защиту:

1. Социальная компетентность студента творческой специальности – это интегративное профессионально-личностное качество, включающее интерес личности к взаимодействию с обществом в процессе профессионально-творческой самореализации, знания о социальных механизмах, а также способности и умения выражать свою социальную позицию через творчество, которые проявляются в социально-творческой активности личности.

2. Процесс формирования социальной компетентности студентов творческих специальностей осуществляется в соответствии с моделью, включающей интегративные компоненты, критерии и уровни.

3. Формирование социальной компетентности студентов творческих специальностей пронизывает все компоненты педагогического процесса вуза, осуществляется на основе межпредметного взаимодействия всех участников целостного педагогического процесса и непрерывного мониторинга данного процесса.

4. В учебной и внеучебной деятельности для формирования социальной компетентности студентов творческих специальностей необходимы следующие условия: организация эмоциональной среды разного уровня комфортности, учет специфических возрастных и личностных особенностей студентов, реализация условий формирования социальной компетентности во внеучебной деятельности под контролем педагогов, включение специализированных тематических модулей в программу всех дисциплин, подлежащих изучению, что является приоритетной задачей профессорско-преподавательского состава вуза.

Практическая значимость исследования заключается в следующем:

- разработана методика диагностики и оценки уровня сформированности социальной компетентности студентов творческих специальностей на основании комплекса методов психолого-педагогической диагностики;
- разработана методика формирования социальной компетентности студентов творческих специальностей;
- определены педагогические условия, необходимые для успешного формирования социальной компетентности студентов творческих специальностей;

Теоретические выводы, разработанный элективный курс «Социальная компетентность студентов творческих специальностей», методики диагностики уровня социальной компетентности студентов творческих специальностей, практические рекомендации по ее успешному формированию могут быть использованы как в системе среднего и высшего профессионального образования, так и в условиях повышения квалификации будущих деятелей искусства.

Структура диссертации: введение, две главы, заключение, список литературы и приложения.

Елена Вальеревна Бутованын

«Шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастырудың педагогикалық шарттары» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына

АННОТАЦИЯ

Зерттеудің көкейкестілігі. Қазіргі Қазақстан жағдайында қоғам игілігіне өнімді қызмет етуге және табысты әлеуметтенуге қабілетті, шығармашылық белсенділігі басым, бәсекеге қабілетті маман-азамат тұлғасын қалыптастыру көкейкесті мәселе болып отыр. Осыған байланысты қоғамның әлеуметтік орнығуында жастардың рөлі күннен күнге артуда. Олар барлық инновациялық ресурстар мен технологияларды таратушымен тасымалдаушы тұрғысынан әлеуметтік өзгерістердің негізгі субъектілерінің бірі болып табылады.

Олай дейтініміз Қазақстанның шығармашыл жастарының аса зор әлеуетін инновациялық-индустриалдық және қоғамдық қайта құрулар істерінде пайдалану әлеуметтің қарқынды дамуына қуатты күш серпіліс береді. Шығармашыл жастардың айқын әлеуметтік бағдары, айрықша ойлауға тән бірегей қабілеттері, кәсіби іс-әрекет арқылы жасампаздыққа ұмтылуіскерліктері қоғамдық-экономикалық қатынастарды жаңа деңгейге көтеруге тікелей ықпал етеді.

Адамзат тарихының барлық дәуірлерінде өнер адамдары қоғамдық-мәнді құндылықтар мен озық идеяларды ұрпақтан ұрпаққа жеткізуші саналады. Бірде бір қоғамдық институт қоғамдық санаға ықпал етуі тұрғысынан өнерден асып түсе алмайды. Өнердің айрықша қасиеті болып оның қоғамда басымдық танытатын қоғамдық байлықтарды, өмірлік құндылықтарды жасауға және таратуға бейімділігі табылады. Сондықтан Қазақстанның шығармашыл жастарының әлеуеті қоғамның инновациялық-индустриалдық даму міндеттерін шешу барысында барынша тиімді пайдаланылуы қажет.

Алайда, осы ойды жүзеге асыруда шығармашыл жастардың табысты әлеуметтенуін қамтамасыз ету, шығармашылық мамандықтар студенттерінің құндылықтар жүйесіндегі әлеуметтендіру траекторияларын нығайту, жалпы қоғамдық-мәнді іс-әрекетке қызығушылығын, шығармашылық белсенділігін дамыту қажеттілігі артады. Өзінің нейрофизиологиялық, тұлғалық және психологиялық-әлеуметтік ерекшеліктеріне қарамастан, шығармашыл тұлға әлеуметтік құзыреттілігін қарқынды және мақсатты бағытта қалыптастыруды қажетсінеді, әрі бұл үрдістің жоғарғы деңгейдегі тиімді кезеңі кәсіби іс-әрекет дағдыларын меңгеру үрдісіне сәйкес келеді.

Шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігі тұлғаның даму үрдісінде меңгеретін сапаларының кепілі болып табылмайды, ал оның шығармашыл тұлға мен қоғамның қалыпты байланысын қамтамасыз ететін деңгейде қалыптасуын жүзеге асыруды қажет етеді. Сонымен бірге

шығармашылық мамандықтар студенттерінің тұлғалық дамуыбасым жағдайларда өздерінен талап етіледі. Өйткені әлеуметтік ықпал олардың әлеуметтік ұстанымдарына жанаспайтын, тіпті ойларында жоқ соққыларға әкеп тірейтін сәттерде, олар шығармашылыққа бейімділіктері мен ішкі күйзелістері арқылы жеңіп шығуы мүмкін.

Тәжірибе көрсеткендей дарынды шығармашыл жастардың басым бөлігі кәсіби жоғары оқу орнынан кейінгі кезеңдерде,әлеуметтік бейімделуі барысында әлеуметтік қызығушылығының төмендігінен, кәсіби қызметінде қоғамдық ортамен қарым-қатынас жасау іскерліктерінің қалыптаспауынан қиындықтарға тап болады. Шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік өзара қарым-қатынасқа саяси, психологиялық тұрғыдан әлсіз даярлығының басты себептері болыпотандық жоғары оқу орындарында мақсатқа бағытталған және ғылыми негізделген студенттердің әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастыру үрдісінің жоқтығы табылады.

Өнер саласының болашақ қайраткерлерінің келешегі олардың әлеуметтік және кәсіптік салада меңгерген әлеуметтену дағдыларымен шектелмейді. Осыған байланысты өнер қайраткерлері кәсіби және өмірлік тәжірибелерді меңгеру үрдісінде қоғамда күшіне ие әлеуметтік тетіктерді өзінің түсіне алмауынан және қабылдай білмеуінен, олармен қарым-қатынаста қиындықтарға кезігеді. Ал бұл болса, олардың әлеуметтік құзыреттілігі қалыптасуының төмен деңгейін көрсетеді.

Шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік қарым-қатынасқа түсу барысында дүниені шығармашылық тұрғыдан сезінуі басым болады, соның негізінде өзгелердің назарын өзіне аударып қана қоймай, тіпті олардың көзқарастары мен құндылықтарын бағалауға және талқылауға қабілетті келеді. Осы тұрғыдан шығармашылық мамандықтар студенттері қоғамда берілген мүмкіндіктермен шектеліп қалмауын өздері саналы түсінуі қажет. Шығармашылық үрдіс аясындағы әлеуметтік қарым-қатынастар екі жақты және конструктивті болуы тиіс.

Сондықтан шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастырудың мақсаты болып қоғамдағы қарым-қатынастың дағдыларын дамытуы, жан-жақты өмірлік ұстанымдарын, соның ішінде, әлеуметтік қарым-қатынастар жүйесінде өзінің орнын анықтауы, материалдық және рухани құндылықтарға қатысты шығармашылық әлеуетін ұстануы табылады.

Бүгінгі ғылыми жетістер арасында шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастыру мәселесін жан-жақты зерттеу қажеттілігін ашып көрсететін, тұжырымдары мен ойлары осы саладағы зерттеулерге арқау болатын еңбектер баршылық.

Дж. Равен, А.В.Спирин, В.Д.Шадриков, А.В.Хуторской, В.А. Сластенин, У.Б.Жексенбаева және т.б. жетекші әлеуметтанушылар еңбектерінде оқу үрдісін ұйымдастыруда құзыреттілікке негізделу мәселесі қарастырылған.

«Құзыреттілік», «құзырет», «әлеуметтік құзыреттілік» ұғымдарына анықтама берудегі тәсілдердің көптүрлілігі әлеуметтік педагогика

саласындағы И.А.Зимняя, Л.П.Клобукова, Н.Н. Беденко, М.А.Абсатова және т.б. белгілі мамандар зерттеулерінде көрініс тапты.

Жетекші педагогтар, психологтар мен әлеуметтанушылар Х. Стивенс, И.Польстер, И.Ильинский, А.В.Мудрик, О.П.Кракаускене, Б.М. Бекмухамедов, С.Д.Смирнов, М.М.Семаго, Ж.И.Намазбаева, А.Н.Тесленко, С.Ж. Түркпенова, З.У.Кенесарина, Е.З.Батталханов, Ш.Ж.Колумбаева, Г.К. Нұрғалиева, Р.Б. Шиндаулова, Н.Б. Жиенбаева, К.У. Биекенов еңбектерінде әлеуметтендіру, студент жастарға әлеуметтік тәрбие беру, соның ішінде шығармашылық мәселелері қарастырылды.

Құзыретті мамандарды (педагогтар, инженерлер, әскер мамандары, аудармашылар) қалыптастырудың психологиялық-педагогикалық негіздерін Л.Ф. Бурлачук, Л.И. Колесникова, Б.М. Бекмухамедов, Қасымова Г.М. және т.б. ғалымдар зерттеген.

Шығармашылық мамандықтар мамандарын әдістемелік даярлаудың ғылыми-педагогикалық аспектілерінің көптүрлілігі Т.Любарт, М.С. Старчеус, Р.Б.Шиндаулова, Ұ.М.Әбдіғапбарова, Р.Р. Джердималиева, А.К. Сатова, А.Ж. Калиева және т.б. ғалымдар еңбектерінде зерделенген. Атап айтқанда, шығармашылықты мамандықтар студенттерінің тұтас педагогикалық үрдістерін ұйымдастырудағы бірқатар проблемалар қарастырылған, тұлғаның «Мен»-інің психологиялық-әлеуметтік ерекшеліктері талданған, оның дамуындағы басымды фактор тұрғысынан шығармашылық ойлауды дамыту айқындалған.

Қазіргі психологиялық-педагогикалық зерттеулерде студент жастарды әлеуметтендіру басым қарастырылып, құзыреттілік тәсіл жан-жақты негізделген, болашақ мамандарды әлеуметтік белсенді азамат, патриот тұрғысынан кәсіби даярлау мәселелерін ашып көрсететін маңызды материалдар жинақталған. Олардың дені шығармашылықты емес мамандықтар студенттеріне арналған.

Сонымен шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастыру мәселелері жеткілікті зерттелмеген: осы тұрғыдан олардың психологиялық-педагогикалық мәнді сипаттамасы анықталмаған, шығармашылықты мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастырудың ерекшеліктері ашып көрсетілмеген.

Осыған байланысты өнер саласының мамандарын даярлайтын жоғары оқу орындары мен оларды даярлау практикасында қарама-қайшылықтар туындайды:

- әлеуметтік құзыреттілігі жоғары деңгейдегі болашақ шығармашыл мамандарды даярлау қажеттілігінің артуы мен жоғары оқу орындарында шығармашылықты мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін мақсатты қалыптастырудың жүйелі тұрғыдан қарастырылмауы арасында;

- жоғары оқу орындарында шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастырудың мақсатты бағыттағы үрдісін ұйымдастырудың қажеттілігі мен оның ғылыми және теориялық-әдістемелік қамтамасыздандырылуының жеткіліксіздігі арасында.

Сондықтан осы мәселенің әлеуметтік-педагогикалық өзектілігі мен маңыздылығы, жеткілікті қарастырылмауы, оған сәйкес жоғары оқу орындарында шығармашылықты мамандарды осы тұрғыдан даярлауды практикалық күрделілігі диссертациялық зерттеу тақырыбын «Шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастырудың педагогикалық шарттары» деп таңдауға негіз болды.

Зерттеудің мақсаты: шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін теориялық тұрғыдан негіздеу және оны жоғары оқу орнының педагогикалық үрдісі жағдайында қалыптастыруды әдістемелік қамтамасыздандыру.

Зерттеудің объектісі: өнер саласының болашақ қайраткерлерін даярлайтын жоғары оқу орындарындағы тұтас педагогикалық үрдіс.

Зерттеудің пәні: шығармашылық мамандықтар студенттерінің құзыреттілігін тұтас педагогикалық үрдісте педагогикалық шарттар негізінде қалыптастыру.

Зерттеудің болжамы: *Егер* жоғары оқу орнының педагогикалық үрдісінде шығармашылық басымдыққа сүйенетін әлеуметтік маңызды іс-әрекетке қызығушылық, мотивация қамтамасыздандырылса; шығармашылықты мамандықтар студенттері тұлғасының ерекшеліктерін ескере отырып, пәнаралық тәсілдеме негізінде кәсіптік-шығармашылық іс-әрекет жүзеге асырылса; шығармашылық мамандықтар студенттері өзінің болашақ мамандығына қатысты іс-әрекетке қатыстырылса, *онда* шығармашылық мамандықтар студенттерінің құзыреттілігін қалыптастыру тиімді болады. *Өйткені*, шығармашылық мамандық студенттерінің әлеуметтік құзыреттілік компоненттерін кезеңмен қалыптастыруға қолайлы білім беру, тәрбиелік-шығармашылықты, эмоциялық орта құрылады.

Мақсатқа жету және ұсынылған болжамды дәлелдеу үшін келесі **міндеттер** қойылды:

1. «Шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігі» ұғымын негіздеу және оған құрылымдық-мазмұндық сипаттама беру.

2. ЖОО-ның педагогикалық үрдісінде шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастырудың кешенді моделін жасау.

3. Шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастырудың әдістемесін жасау және оның тиімділігін тәжірибелі-эксперимент жұмыстарында тексеру.

4. ЖОО-ның тұтас педагогикалық үрдісінде шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастырудың педагогикалық шарттарын анықтау.

Зерттеудің әдістері:

1. Жалпы ғылыми әдебиеттерге талдау жасау және қорыту, жіктеу, модельдеу, теориялық эксперимент, контент-талдау, педагогикалық құбылыстарды теориялық талдау және жинақтау, теориялық негіздеу.

2. Ғылыми-эмпирикалық – бақылау, тестілеу, сауалнама, әңгіме, студенттердің шығармашылық іс-әрекет өнімдерін зерттеу, педагогикалық эксперимент, математикалық статистикалық әдістер, психологиялық талдаудың тестілеумен арнаулы әдістері.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы:

- шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігінің мәні ашып көрсетілді және оған анықтама берілді;

-шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігінің құрылымдық-мазмұндық сипаттамасы жасалды, оның қалыптасуының өлшемдері, көрсеткіштері мен деңгейлері анықталды;

-ЖОО-ның педагогикалық үрдісінде шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастырудың кешенді үлгісі жобаланды;

-ЖОО жағдайында шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастырудың әдістемесі дәлелденді.

Қорғауға ұсынылатын қағидалар:

1. Шығармашылық мамандықтар студентінің әлеуметтік құзыреттілігі – тұлғаның кәсіби-шығармашылық тұрғыдан өзін-өзі жүзеге асыру үрдісінде қоғаммен өзара әрекеттесуге қызығушылығын, әлеуметтік тетіктер туралы білімдерін, сондай-ақ әлеуметтік-шығармашылық белсенділігінде көрініс табатын өзінің әлеуметтік ұстанымын шығармашылық арқылы білдіру қабілеттері мен іскерліктерін қамтитын интегративті кәсіби-тұлғалық қасиеті.

2. Шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастыру үрдісі интегративті компоненттер, өлшемдер мен деңгейлерді қамтитын модельге сәйкес жүзеге асырылады.

3. Шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастыру ЖОО-ның педагогикалық үрдісінің барлық компоненттерін қамти отырып, тұтас педагогикалық үрдістің барлық қатысушыларының пәнаралық өзара әрекеттестігі және осы үрдістің үздіксіз мониторингі негізінде жүзеге асырылады.

4. Шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастыру үшін оқу және оқудан тыс іс-әрекеттердемынадай шарттар сақталуы қажет: әр түрлі деңгейдегі қолайлылық тудыратын эмоционалдық орта құру, студенттердің тұлғалық және жасерекшеліктерін ескеру, педагогтардың бақылауымен оқудан тыс іс-әрекеттерде әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастыру шарттарын жүзеге асыру, ЖОО-ның профессор-оқытушылар құрамының басымдық міндеті болып табылатын, оқуға қажетті барлық пәндер бағдарламасына мамандандырылған тақырыптар модульдерін енгізу.

Зерттеудің практикалық маңыздылығы:

-психологиялық-педагогикалық диагностиканың кешенді әдістері негізінде шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігінің қалыптасу деңгейлерін диагностикалау және бағалау әдістемесі жасалған;

-шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастырудың әдістемесі жасалған;

-шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігін табысты қалыптастыруға қажетті педагогикалық шарттар анықталған.

Теориялық тұжырымдар мен «Шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігі» атты элективті курсты, шығармашылық мамандықтар студенттерінің әлеуметтік құзыреттілігінің деңгейлері диагностикасын, оны табысты қалыптастыру бойынша практикалық нұсқауларды орта және жоғары кәсіптік білім беру жүйесінде және болашақ өнер қайраткерлерінің біліктілігін арттыру жағдайларында қолданылуы мүмкін.

Диссертацияның құрылымы кіріспеден, екі тараудан, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттер мен қосымшалардан тұрады.

ANNOTATION
of the dissertation work by Butova Yelena Valeriyevna
on the theme: “Pedagogical conditions for formation of the creative
specialities students’ social competence”

Relevance of the research. In conditions of modern Kazakhstan, the task of creating personality of a competitive specialist, citizen, who is ready for creative activity with the ability for successful socialization and fruitful work for the good of the society, has become relevant. Therefore, the role of the youth in the social building of the society as the main conductor and bearer of all kinds of innovative resources and technologies, the subject of social changes, is growing.

Creative youth of Kazakhstan has enormous potential; its participation in the mechanism of industrial, innovative and social transformations can give a mighty impulse to the development of the social medium. Such unique abilities of the creative youth as original thinking, capability of creation through professional activity with explicitly expressed social benchmarks, are able to push social and economic relations to a fundamentally new level.

Throughout the whole history of the mankind art people are and have always been the champions of socially significant benchmarks and progressive ideas. No institutional setting is able to compete with art from the point of view of influence on the public conscience. A unique quality of art is the ability to create and transform social values and vital benchmarks that are predominant in the society. This is why potential of the creative youth of Kazakhstan must be used for the purposes of innovative and industrial development to the maximum extent.

However, this will require procurement of successful socialization of creative youth, establishment of socializing pathways in the system of students’ values of creative specialties, development of creative activity which is motivated towards socially relevant activity.

At the same time, the most of talented creative youth endures considerable difficulties with the professional post-graduation adaptation, which is social adaptation, due to weak social motivation, inability to contact with the social medium in the process of professional activity. The reason for indifference towards politics, weak psychological readiness of art students to social interaction is absence of a purposeful and controlled process of creating social competence in domestic institutions of higher education.

Due to its neurophysiologic, personality and psycho-social peculiarities, a creative personality needs intensive and purposeful creation of social competence; herewith, the period of maximum effectiveness of this process coincides with the process of professional activity skills acquisition.

Social competence of art students is not a quality which is acquired unconditionally in the process of personal development, but requires application of special efforts for its creation to due level, which ensures regular interaction of a creative personality and the society. At the same time in the sphere of personality development, art students stay on their own; social influence almost always has

rather unpredicted and permanent effect on the inner system of social settings which is formulated through a prism of affections and creative adaptation.

Future people of art, as a rule, do not identify their social and professional future with acquisition of socialization skills. This is why, people of art have to face difficulties in the process of acquiring professional and life experience which are not just connected with social mechanisms functioning in the society, but rather with their own incomprehension and rejection of such mechanisms, which stands for initially low level of social competence maturity.

In the course of their social communications, art students at the same time have a considerable charge of their own creative view of life and are able to capture attention of the surrounding people and even re-estimate their views and values. In our opinion, art students must be aware not only of the restrictions, but also possibilities that the social medium gives for harmonious existence. Social connections on the background of creative process must be bilateral and constructive.

That is why, the aim of creating social competence with art students is development of conscious skills of communication in society, comprehensive view of life, including determination of one's own place in the system of social relations, positioning of creative potential as regards material and spiritual values.

Now there are certain achievements in various fields of scientific knowledge which allow researching the multidimensionality of the problem of creating social competence of art students with the account of new principles and conclusions.

Competence-focused approach to arrangement of the academic process is highlighted in the works of the leading sociologists J. Raven, A.V. Spirin, V.D. Shadrikov, A.V. Khutorskoy, V.A. Slastyonin, U.B. Zheksenbayeva and others.

Multiplicity of approaches to interpret such concepts as "competence", "competency" "social competence" is reflected in the works of such famous experts in the field of social pedagogy as I.A. Zimnyaya, L.P. Klobukova, N.N. Bedenko, M.A. Absatova.

The problems of socialization, social education of students, including the creative youth, are treated in the works of the leading pedagogy psychologists and sociologists H. Stevens, I. Polster, I. Ilyinskiy, A.V. Mudrik, O.P. Krakauskene, B.M. Bekmukhamedov, S.D. Smirnov, M.M. Semago, Zh.I. Namazbayeva, A.N. Teslenko, S.Zh. Turkpenova, Z.U. Kenesarina, Ye.Z. Battalkhanova, Sh.Zh. Kolumbayeva, G.K. Nurgaliyeva, R.B. Shindaulova, N.B. Zhiyenbayeva, K.U. Biyeckenov.

Psychological and pedagogical grounds of forming competent specialists (teachers, engineers, military men, translators and interpreters) have been researched by a number of scholars, such as L.F. Burlachuk, L.I. Kolesnikova, B.M. Bekmukhamedov, G.M. Kasymova and others.

Diversity of scientific and pedagogical aspects of the methodological training of art students was researched by the group of scholars, such as T. Lyubart, M.S. Starcheus, R.B. Shindaulova, U.M. Abdigapbarova, R.R. Jerdimaliyeva, A.K. Satova, A.Zh. Kaliyeva, who revealed a number of peculiar features in arrangement of the holistic pedagogical process for the art students, which emerge

as the result of psychosocial peculiarities of the creative “I” and specific nature of creative thinking development as the dominating factor of personality development.

In modern psychological and pedagogical researches, considerable material has been accumulated to reveal problems of students socialization, various approaches, interpretations of the main definitions of the competence approach, professional training of specialists as socially active citizens and patriots. However, in the context above, mainly students of non-creative specialties are studied.

At the same time, problem of creating social competence with art students has not been sufficiently studied: essential characteristics of this psychological and pedagogical phenomenon have not been determined, specifics of creating social competence with art students has not been identified.

In this connection, in the course of teaching students at higher art institutions contradictions have been established between:

- the need for training future creative workers with a high level of social competence and absence of a systemic approach to the target creation of social competence with art students at higher educational institutions;
- necessity to arrange a target process of creating social competence with art students at higher educational institutions and poor scientific, theoretical and methodological grounds so far.

Thus, the social and pedagogical relevance and importance, insufficient studies on the problem, difficulty of its practical solution in conditions of training creative specialists at higher educational institutions stipulated choice of the theme for the dissertational research “**“Pedagogical conditions for formation of the creative specialties students’ social competence”**”

The aim of the research: theoretical grounding of social competence of art students and methodological support in creating that in the environment of higher educational institutions.

The object of the research: a holistic pedagogical process in higher educational institutions for future art workers.

The subject of the research: creation of social competence with art students with the account of pedagogical conditions in a holistic pedagogical process.

The hypothesis of the research: creation of social competence with art students will be effective if the following is enabled in the pedagogical process of higher educational institutions:

- motivation for socially relevant activity based on a creative dominant;
- professional and creative activity on the basis of interdisciplinary approach with the account of peculiarities of art student personalities;
- art students are involved in the activity which is adequate to their future professional activity, favorable academic, educational and creative, emotional medium for step-by-step building of components for the social competence of art students has been created.

In order to reach the goal and prove the formulated hypothesis, the following tasks have been specified:

1. to substantiate the concept of “social competence of art students” and make its structural and content-based characteristics;
2. to develop a complex model of creating social competence with art students in the pedagogical process of a higher educational institution;
3. to develop the methodology of creating social competence with art students and check effectiveness thereof in the pilot testing;
4. to determine pedagogical conditions of creating social competence with art students in the holistic pedagogical process of a higher educational institution.

Research methods:

1. general scientific methods: analysis and summarizing literature, classification, simulation, mental experiment, content-analysis, theoretical analysis and synthesis of pedagogical phenomena, theoretical underpinning;
2. scientific empirical methods: observation, testing, questionnaire, interview, study of the products of the students’ creative activity, pedagogical experiment, methods of mathematical statistics, as well as specialized methods of psychological analysis with the use of testing.

Scientific novelty of the research:

- essence of social competence of art students has been revealed and its definition has been formulated;
- structural and content-based characteristics of social competence of art students have been defined, as well as criteria, indices and levels of its maturity;
- complex model of creating social competence with art students in the pedagogical process of a higher educational institution has been designed;
- methodology of creating social competence with art students in conditions of a higher educational institution has been underpinned.

Theses to be defended:

1. Social competence of an art student is integrative professional and personal quality, which includes interest of a person to interaction with the society in the process of professional and creative self-realization, knowledge of social mechanisms, as well as abilities and skills of expressing one’s social position through creativity, which are all manifested in the social and creative activity of a person.
2. Process of creating social competence with art students is realized in accordance with the model which includes integrative components, criteria and levels.
3. Creation of social competence with art students transfixes all components of pedagogical process of higher educational institutions is realized on the basis of interdisciplinary interaction of all participants of the holistic pedagogical process and continuous monitoring of this process.
4. In learning and extra-curricular activities creation of social competence with art students requires the following conditions: ensuring emotional medium of various comfort levels, taking into account individual age and personality of the students, performing conditions of creating social competence in extra-curricular activities under teacher’s supervision, including specialized thematic modules into

programs of all disciplines to be studied, which is challenge and prerogative of the higher educational institutions teaching staff.

Practical significance of the research:

- methodology of diagnosis and assessment of social competence maturity with art students on the basis of the set of psychological and pedagogical diagnostics methods has been developed;
- methodology of creating social competence with art students has been developed;
- pedagogical conditions necessary for successful creation of social competence of creative specialties students have been determined.

Theoretical conclusions, developed special course “Social competence with art students”, diagnostic methods, practical recommendations for successful creation of social competence with art students can be used both in the system of secondary and higher professional education, and in conditions of advanced training of future art workers.

Structure of the dissertation. The dissertation consists of introduction, two chapters, conclusion, references and appendix.